

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Мира Цветкова-Арсова,

катедра по специална педагогика и логопедия при ФНОИ

на СУ „Св. Климент Охридски”

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Катерини Гаку

Тема: „Изследване на потребностите на родителите на деца с увреждания“

Научен ръководител: доц. д-р Емилия Евгениева

1. Преглед и описание на представения комплект с документи и материали

Представеният от Катерини Гаку комплект документи и материали на хартиен носител съдържа необходимия набор от такива, според изискванията на Правилника на СУ “Св. Климент Охридски”. Единствената ми забележка е, че липсва CV на български език.

2. Кратка биографична информация за докторанта

От представеното CV на английски език става ясно, че Катерини Гаку е завършила бакалвърската си степен по педагогика в университета на Крит през 2010 г., впоследствие се е обучавала в технологичния образователен институт на Серес по бизнес администрация, по-късно едновременно се е обучавала в две магистърски програми – едната по бизнес администрация в Серес (Гърция) – завършена през 2014 г., а другата по специална педагогика в СУ „Св. Кл. Охридски“, завършена през 2013 г. През 2016 г. Катерини Гаку е зачислена като редовен докторант по специална педагогика към

катедрата по специална педагогика и логопедия на ФНПП (сега ФНОИ) при СУ “Св. Кл. Охридски“ с научен ръководител доц. Емилия Евгениева. Отчислена е с право на защита през 2019 г. Похвално е, че почти веднага след отчисляването си, е завършила и представя за защита дисертационния си труд.

Към момента Екатерина Гаку работи като специален педагог в държавно начално училище в Гърция.

3. Значимост и актуалност на тематиката.

Дисертационният труд е насочен към изследване на родителските потребности по отношение на децата им с увреждания. Безспорно родителите на деца със СОП заемат важно място и играят съществена роля в цялостния процес на оценяване, обучение и развитие на своите деца. Затова и доброто познаване на техните потребности от всякакъв характер, на надеждите, целите им, както и на подкрепата, от която се нуждаят във връзка с децата си, ще спомогне за по-доброто образователно планиране и за по-успешната педагогическа работа с децата им с увреждания. Избраната тема е важна и значима за теорията и практиката. Тя е с принос към екипната работа между родители, педагози и всякакви други специалисти, работещи с деца и ученици със СОП.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и структурата му.

Дисертационният труд на Екатерина Гаку е с класическа структура. Той е в общ обем от 216 страници, включително библиографската справка и приложението. Трудът е построен, както следва: увод, четири теоретични глави, една глава, излагаща постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, комбиниран текст от изводи/препоръки и заключение, приноси, библиография, приложение. Трудът е балансиран откъм съотношението си между теоретичната част, методиката на изследване, и анализа, като то е приблизително 70:18:100 страници.

Дисертационният труд започва с подробно описание на таблиците и графиките, които са поместени в него, което не е особено нужно и не е много популярно в България. Следва Увод, който всъщност е една ретроспекция и общо описание на съдържанието на

целия труд по глави и части, и няма точното звучене на увод или въведение в проблематиката, каквито се използват у нас.

Теоретичните глави са общо четири. Първата е озаглавена „Семейство“ и в нея се дава дефиниция на семейството, видове семейни структури и ролята на семейството при наличие на деца с увреждания. Втората глава е озаглавена „Родители“ и тук в 6 параграфа се описва семейното положение, ефикасността на родителите, особеностите на родители на деца с нарушения в развитието и поведенчески проблеми, характеристики на децата като фактор за поява на родителски стрес, както и индивидуалните характеристики на родителите като причина за поява на родителски стрес. Мисля, че първа и втора глава успешно биха могли да се обединят в една обща. Тук изразявам удовлетворението си от факта, че авторът се придържа към класическите и утвърдени човешки възгледи за родителството и семейството, а не от някои нови опити за налагане на странни и несъвсем приемливи концепции. Трета глава разглежда потребностите на родителите на деца с увреждания с акцент върху нуждите им от социална, финансова, информативна и формална подкрепа, както и мястото на интегрираните класове в училищната система. Четвърта глава е посветена на някои фактори, които биха повлияли върху потребностите на родителите, като пол, образование, доходи, семейна динамика, възраст на децата и тяхното състояние. Тук в два кратки параграфа се разглеждат нуждите на семейства на деца с ДЦП и от аутистичния спектър. Като цяло теоретичната рамка е добра, като единствено би могло да се направи известно разместване на параграфите и някои обединявания с цел по-голяма организираност и подреденост.

В Глава 3 се описва постановката на изследването. Изведената цел е доста надълго формулирана и считам, че може да се съкрати и сведе до 1-2 изречения. Издигнати са 6 изследователски въпроса и 8 хипотези. Тъй като в България се борави изключително с хипотези, а не с изследователски въпроси, тази част би могла да се съчетае в едно и да се прецизира. Няма посочени задачи и методи на изследване. Обект на изследването са 184 родители на деца и ученици със СОП от няколко града в Гърция – Кавала, Серес, Родопи, Драма. Те са анкетирани относно потребностите си, свързани с техните деца с увреждания. Броят на участниците в изследването е значителен. Разработен е авторски въпросник, състоящ се от общо 35 айтъми, разделени в 7 скали или области – потребност от информация, от финансова подкрепа, от семейна и социална подкрепа, от

професионална подкрепа, от услуги, от грижи за децата и във връзка с даване на обяснения, свързани с децата им с увреждания. Отделно са включени и 6 въпроса, свързани със събиране на демографски данни за родителите. Отчитам като голям пропуск липсата на въпроси към родителите, насочени към децата им, например: а) какво увреждане имат децата им – така би могло да се достигне до допълнителни корелации за потребностите на родителите, въз основа на типа увреждане на детето им, б) на каква възраст се е появило увреждането на децата – това в специалната педагогика също се счита за много важен фактор, който би повлиял в известна степен върху потребностите на родителите, в) възраст на децата с увреждания към момента на изследване.

Четвърта глава предлага статистически, количествен и качествен анализ на получените резултати, и дискусия върху тях. Използвана е програмата SPSS версия 20.0. Направено е изследване и на вътрешната съгласуваност на скалите във въпросника чрез коефициента α на Кронбах. Преценявам анализа на резултатите като изчерпателен, логически и съдържателно издържан. Той е добре онагледен с множество таблици и графики. След анализа следва дискусия на резултатите от проведеното изследване на фона на други изследвания по темата. Дискусията е умела и динамична. По отношение на хипотезите не става ясно кои от тях се потвърждават и кои се отхвърлят.

Следва текст с комбинирано звучене – някои изводи и препоръки, и заключение. Този текст не е добре построен, с ясно изразена насоченост.

Библиографската справка съдържа внушителен брой литературни източници, но тъй като като те не са номерирани, не ми е възможно да посоча колко точно са те. Допускам, че са около 300, което е наистина значим брой проучени източници. Цитирани са литературни източници от последните 5 години, което е важен компонент във всеки дисертационен труд, и което отчитам високо.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Посочените от автора приноси са общо 10, без да са с конкретна теоретична или с практическа насоченост. Изразявам съгласие с повечето от тях. Не ми звучат убедително и пряко свързани с проведеното изследване приноси № 3, 4, 8.

6. Оценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са описани в автореферата, като те са 3 на брой – две в научно списание и един доклад от конференция. Те са некоректно библиографирани, без посочени години, броеве на списание, страници и др. Моля за уточнение по този въпрос – коя публикация от коя година е и къде точно е публикувана. Заглавията им звучат в унисон с темата на дисертационния труд, затова изразявам съгласие с тях.

7. Автореферат

Авторефератът отразява добре съдържанието на дисертационния труд. Той е в обем от 61 страници, включително библиография и приложение. Изразявам съгласието си с дизайна и съдържанието му, с изключение на: а) списъка с публикации, който е непълно описан, б) с липсата на заключение, в) в известна степен с превода на български език, който на места е изключително неточен и буквален – напр. на стр. 20 (проби от снежна топка?), стр. 53 (интервенционно образование и интервенционна подкрепа?).

8. Въпроси и препоръки, освен горепосочените:

1. Моля авторът да поясни най-общо какви са били най-честите увреждания, които са имали децата на родителите – участници в изследването?
2. Как различните увреждания на децата биха се отразили върху потребностите на родителите и еднакви ли биха били те, според Вас – например, родители на деца със зрителни, със слухови увреждания, с интелектуална недостатъчност, с аутизъм, с двигателни нарушения дали биха докладвали, че имат напълно еднакви потребности? Ако трябва да обобщите – коя е най-важната и съществена потребност, която имат всички родители на деца с увреждания?
3. С какъв специалист родителите на деца със СОП най-често изказват потребност да се срещат и да получават подкрепа от него – психолог, социален работник, психиатър, друг специалист?
4. Кои от 8-те изследователски хипотези се потвърждават и кои се отхвърлят?

Заключение:

Дисертационният труд на Катерини Гаку на тема „**Изследване на потребностите на родителите на деца с увреждания**“ е посветен на важна и значима тема. Той притежава необходимата теоретична основа, както и достига до резултати, които представляват принос за науката и практиката. Трудът отговаря на изискванията на нормативната уредба в Република България и на изискванията на Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертационният труд замисля и осъществява едно интересно изследване и доказва, че Катерини Гаку притежава както теоретични познания, върху които да стъпи едно научно изследване и то да бъде адекватно планирано и организирано, така и чисто практически умения за самостоятелното му провеждане и за анализа на данните и резултатите, получени от него, в научната област 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

Въз основа на изложеното дотук, аз давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и придружаващия го автореферат, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Катерини Гаку в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

София, 3 май 2019 г.

С уважение: